

**ЕКОЛОГІЧНО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК
УМОВА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ОБ'ЄКТИ
НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ
ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ**

Fedorenko S.V., Rakhuba N.O. Ecologically enriched environment as a precondition for development of inanimate nature concepts in visually impaired children of elder preschool age / S.V. Fedorenko, N.O. Rakhuba// Actual problems of the correctional education: Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 323–333

Федоренко С.В., Рахуба Н.О. Екологічно-розвивальне середовище як умова формування уявлень про об'єкти неживої природи у старших дошкільників зі зниженим зором. У статті розкривається один із компонентів екологічного виховання дітей дошкільного віку – формування уявлень про неживу природу. Констатовано, що у дітей зі зниженим зором старшого дошкільного віку, порівняно з їх однолітками, які мають нормальний зір, уявлення про неживу природу знаходиться на значно нижчому рівні, що потребує розробки спеціальної методики формування адекватних уявлень про неживу природу в умовах спеціально організованого корекційного

навчання.

Основною умовою в реалізації завдання формування уявлень про об'єкти і явища неживої природи у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором визначено створення в спеціальному закладі екологічно-розвивального середовища. Зазначені вимоги до створеного експериментального середовища, що передбачали врахування: структури первинного порушення та проблем, які виникають у дітей в просторовому орієнтуванні та взаємодії з навколишнім світом; специфіки організації вільного та безбар'єрного пересування в створеному середовищі; доступності та доцільності середовища для досягнення дитиною позитивних результатів із застосуванням спеціальних оптичних засобів корекції, дидактичних матеріалів тощо; забезпечення комплексного підходу у взаємозв'язку медичних та психолого-педагогічних засобів корекції.

Подана характеристика елементів екологічно-розвивального середовища: зона природи в груповій кімнаті, кімната-лабораторія, міні-музей природи, зона самостійної художньої діяльності, виставковий центр, город, альпійська гірка, зона бібліотеки, зона релаксації, технічний комплекс. Зазначено, що формування уявлень про неживу природу має відбуватися на корекційно-відновлювальних заняттях за чотири напрямки корекції: корекція сенсорного розвитку, корекція мовленнєвого розвитку, корекція предметно-практичної діяльності та соціальна реабілітація особистості.

Порівняння узагальнених показників рівнів сформованості уявлень про неживу природу дошкільників зі зниженим зором експериментальних та контрольних груп до і після спеціально організованого навчання засвідчили ефективність запропонованого експериментального екологічно-розвивального середовища.

Ключові слова: дошкільники, знижений зір, уявлення, нежива природа, екологічно-розвивальне середовище.

Федоренко С.В., Рахуба Н.А. Экологически-развивающая среда как условие формирования представлений об объектах неживой природы у старших дошкольников со сниженным зрением. В статье раскрывается один из компонентов экологического воспитания детей дошкольного возраста - формирование представлений о неживой природе. Констатировано, что у детей со сниженным зрением старшего дошкольного возраста, по сравнению с их сверстниками, имеющих нормальное зрение, представления о неживой природе находятся на значительно более низком уровне, что требует разработки специальной методики формирования адекватных представлений о неживой природе в условиях специально организованного коррекционного обучения. Основным условием в реализации задачи формирования представлений

об объектах и явлениях неживой природы у детей старшего дошкольного возраста со сниженным зрением определено создание в специальном заведении экологически-развивающей среды. Указанные требования к созданной экспериментальной среде предусматривают учет: структуры первичного нарушения и проблем, которые возникают у детей в пространственном ориентировании и взаимодействия с окружающим миром; специфики организации свободного и безбарьерной передвижения в созданной среде; доступности и целесообразности среды для достижения ребенком положительных результатов с применением специальных оптических средств коррекции, дидактических материалов и т.д.; обеспечение комплексного подхода во взаимосвязи медицинских и психолого-педагогических средств коррекции. Представлена характеристика элементов экологически-развивающей среды: зона природы в групповой комнате, комната-лаборатория, мини-музей природы, зона самостоятельной художественной деятельности, выставочный центр, город, альпийская горка, зона библиотеки, зона релаксации, технический комплекс. Указано, что формирование представлений о неживой природе должно происходить на коррекционно-восстановительных занятиях по четырем направлениям коррекции: коррекция сенсорного развития, коррекция речевого развития, коррекция предметно-практической деятельности и социальная реабилитация личности. Сравнение обобщенных показателей уровней сформированности представлений о неживой природе дошкольников со сниженным зрением экспериментальных и контрольных групп до и после специально организованного обучения показали эффективность предложенной экспериментальной экологически-развивающей среды.

Ключевые слова: дошкольники, сниженное зрение, представления, неживая природа, экологически-развивающая среда.

На сучасному етапі реформування системи освіти пріоритетним напрямком є забезпечення наступності між усіма ланками освіти, де відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» провідна роль належить дошкільній освіті, як початкової її ланки. Особливістю дошкільного періоду є те, що саме він забезпечує загальний розвиток, що служить фундаментом для набуття надалі знань і навичок в різних сферах життєдіяльності, а також опанування різних видів діяльності.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти [1] важливого значення у розвитку дитини надається екологічному вихованню, що реалізується через сферу «Природа». Реалізація завдань екологічного виховання відбувається на освітній лінії «Дитина в природному довкіллі», а саме таких її складових, як «Природа планети

Земля» та «Життєдіяльність людини в природному доквіллі», що дозволяє не лише познайомити дітей з об'єктами і явищами живої та неживої природи, а також показати взаємозв'язок природного доквілля та життєдіяльності людини.

Дане питання набуває особливої актуальності в спеціальному дошкільному закладі для дітей зі зниженим зором, оскільки особливості пізнавальної діяльності при порушеннях зору чинять значний вплив на формування адекватних природничих уявлень. Так, дослідженнями О.Г. Литвака, Т.П. Свиридюк, Л.І. Солнцевої, Є.П. Синьової, С.В. Федоренко та ін. визначені специфічні особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Знання даної категорії дітей про предметний світ носять частковий, неповний і фрагментарний характер, а труднощі співвіднесення ознак предмета зі словом обумовлена недостатністю знань дітьми з порушеннями зору ознак реальних об'єктів і збідненим практичним досвідом.

Тому одним з найважливіших завдань навчально-виховного процесу є забезпечення дошкільним навчальним закладом всебічного розвитку дитини дошкільного віку з порушеннями зору, що передусім полягає у формуванні конкретних, адекватних дійсності уявлень про навколишній світ та активізації її пізнавальної діяльності.

Аналіз сучасної загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури показав, що в дошкільній педагогіці достатньо уваги приділяється питанням формування природничих уявлень у дітей дошкільного віку (Н.М. Горопаха, К.Л. Крутій, З.П. Плохій [6], Н.О. Рижова [7]). Але ці питання недостатньо висвітлено в тифлопедагогічній науковій та методичній літературі, що викликає проблеми (пов'язані з особливостями сприймань дітей з порушеннями зору) у реалізації цього важливого завдання, і тому потребує суттєвого вивчення та подальшої розробки.

Результати проведеного констатувального дослідження показали, що у дітей зі зниженим зором старшого дошкільного віку, порівняно з їх однолітками, які мають нормальний зір, уявлення про неживу природу знаходяться переважно на низькому та початковому рівнях (у дітей з нормальним зором – на високому та середньому рівнях).

З метою підвищення рівня сформованості уявлень про неживу природу у старших дошкільників зі зниженим зором було створено методiku її формування, яка побудована на взаємозв'язку між всіма складовими комплексного підходу до формування уявлень, в тому числі між педагогами дошкільного закладу та батьками. Також вона включала: дотримання загальнодидактичних, спеціальних та специфічних принципів під час формування уявлень, створення екологічно-розвивального середовища, дотримання рекомендованих форм, методів та прийомів роботи.

Особлива увага в організації та реалізації експериментальної методики приділялась *створенню екологічно-розвивального середовища*, що є важливою умовою процесу пізнання дитиною навколишнього світу і набуття нею соціального досвіду. Екологічно-розвивальне середовище визначається як середовище, наповнене об'єктами живої та неживої природи, а також рукотворними предметами (твори мистецтва, іграшки тощо), живучи серед яких дитина за допомогою дорослого пізнає навколишній природний світ (Н.М.Горопаха, З.П.Плохій [6], Н.А.Поліщук). Таким чином, екологічно-розвивальне середовище виступає складовою частиною розвивального середовища дошкільного навчального закладу загалом.

Відповідно до результатів досліджень Н.О. Рижової [7], екологічно-розвивальне середовище в умовах дошкільного навчального закладу повинно сприяти: пізнавальному розвитку дитини (створення умов для розвитку пізнавальної діяльності, проведення дослідів з природним матеріалом, систематичних спостережень за об'єктами і явищами природи); еколого-естетичному розвитку (привернення уваги дитини до об'єктів і явищ природи, формування вмінь бачити красу навколишнього світу, різноманітність відтінків кольору та форм, надання переваги об'єктам природи перед штучними предметами); оздоровленню дитини (використання екологічно безпечних матеріалів для оформлення інтер'єрів, іграшок, створення умов для екскурсій та занять на свіжому повітрі); формуванню моральних якостей дитини (створення умов для регулярного догляду за живими об'єктами, виховання почуття відповідальності); екологізацію різноманітних видів діяльності дитини (створення умов для самостійної діяльності, дослідів з природним матеріалом, використання природного матеріалу на заняттях із зображувальної діяльності).

Для формування у дітей старшого дошкільного віку екологічного світогляду С.А. Васильєва, Н.В. Кудикіна, А.В. Пасічник, О.В. Проскура та ін. надають важливого значення обладнанням осередкам природничого змісту, що дозволяє підтримувати і розвивати стійкий інтерес дітей до об'єктів і явищ природи, спонукати до спостережень за змінами у природі, розвитком рослин та поведінкою тварин; розкривати елементарні зв'язки між явищами живої і неживої природи; формувати уявлення про позитивний і негативний вплив людини на природу, виховувати бережливе ставлення до природи.

При порушеннях зору спеціальна організація умов життя дітей буде не лише фактором пізнавального та соціального розвитку, але й фактором корекційно-компенсаторного впливу на вторинні відхилення у розвитку зороводепривованих дітей. Тому при розробці концептуальних основ створення екологічно-розвивального середовища ми також спиралися на результати досліджень Л.І. Плаксіної [5], Т.П.Свиридюк

[8] щодо створення корекційно-розвивального середовища в спеціальних дошкільних закладах.

Організація корекційно-розвивального середовища передбачала врахування: структури первинного порушення та проблем, які виникають у дітей в просторовому орієнтуванні та взаємодії з навколишнім світом; специфіки організації вільного та безбар'єрного пересування в створеному середовищі; доступності та доцільності корекційно-розвивального середовища для досягнення дитиною позитивних результатів в різних видах діяльності із застосуванням спеціальних оптичних засобів корекції, дидактичних матеріалів тощо; забезпечення комплексного підходу у створенні корекційно-розвивального середовища у взаємозв'язку медичних та психолого-педагогічних засобів корекції.

Враховуючи вище зазначені умови та вимоги до створення екологічно-розвивального середовища, були створені та удосконалені окремі елементи екологічно-розвивального середовища: зона природи в груповій кімнаті, кімната-лабораторія, міні-музей природи, зона самостійної художньої діяльності, виставковий центр, город, альпійська гірка, зона бібліотеки, зона релаксації та технічний комплекс.

Зона природи в груповій кімнаті є обов'язковою умовою обладнання дошкільного навчального закладу. Наявність даної зони в груповій кімнаті дозволяє формувати реалістичні уявлення про представників рослинного та тваринного світу через забезпечення безпосереднього контакту дітей з ними. Саме спостереження за ростом рослин, розвитком тварин у дітей дошкільного віку дозволяє розкрити залежність між живими організмами та середовищем їх існування: рослини можуть існувати лише при наявності відповідних умов – світла, тепла, вологи, поживного ґрунту; кожна тварина пристосована до певних умов існування і при її утриманні потрібно подбати про створення таких умов.

З метою розвитку пізнавального інтересу у дітей зі зниженим зором, підвищення їх інтересу до дослідницької діяльності в спеціальних дошкільних навчальних закладах створювалась кімната-лабораторія. В лабораторії діти переодягались у білі халати і перетворювались на «вчених», які проводили різні досліди, спостереження, ставили експерименти. Кімната-лабораторія використовувалась також для розвитку навичок ігрової діяльності, а саме формування рольової поведінки, способів спілкування, включаючи розвиток мовлення та словникового запасу, розвиток уяви та ін. Ігровий мотив підсилює емоційну значимість для дитини будь-якого виду діяльності. Тому, закріплені в іграх-дослідах знання про екологічні зв'язки в природі, стають більш усвідомленими й міцними.

Кімната-лабораторія була створена в кабінеті тифлопедагога. Перед проведенням занять у ній змінювався інтер'єр: на стіни

вивішувалися портрети вчених, на столах біля стіни робилася виставка міні-музею неживої природи, викладалося обладнання лабораторії.

Для ознайомлення дітей з різноманітними об'єктами неживої природи був створений міні-музеї природи, де були зібрані колекції ґрунтів, кристалів, каміння, піску, глини та ін. Організована діяльність дітей у даному екологічному осередку дозволяла розвивати основні сенсорні функції, а також навички класифікації за різними ознаками. Крім того в куточку музею вивішувались репродукції художніх картин, а саме пейзажів.

Зона самостійної художньої діяльності створювалася в груповій кімнаті для організації самостійної діяльності дітей. Результати досліджень Н.І. Малюхової [3] показали доцільність використання в процесі формування чітких і конкретних уявлень про неживу природу у дітей з порушеннями зору різних засобів предметно-практичної діяльності (малювання, аплікації, ліплення). Незалежно від якості виконання роботи всі малюнки, вироби дітей експонувалися у виставковому куточку, який також є елементом екологічно-розвивального середовища, а кращі надавалися для загальної виставки спеціального дошкільного навчального закладу. Такий підхід ми вважаємо дуже важливим для посилення мотивації дітей до ознайомлення з об'єктами і явищами неживої природи. Крім того, у виставковому куточку періодично вивішувалися фотографії дітей та батьків під час спілкування з природою, дітей з домашніми улюбленцями та мешканцями живого куточка.

Обов'язковим елементом розвивального середовища дошкільного навчального закладу є город, який дозволяє залучати дітей до посильної трудової діяльності, до творчого застосування здобутих знань та умінь у реальних життєвих ситуаціях, розвиває спостережливість. Т.П.Свиридюк [8] виділяє такі доступні дітям дошкільного віку з порушеннями зору та використані нами види праці в природі: посильна участь у перекопуванні землі, розбиванні грядок і клумб, посіви великого насіння овочів і квітів, висаджування розсади і пересаджування рослин; вирощування зеленого корму для кімнатних тварин і птахів; догляд за рослинами (поливання, надання добрив, миття листків тощо). Такі завдання, як прополка, підгортання рослин, вимагають ретельного зорового контролю, тому ми не включали їх у зміст наших занять.

Відповідно до державних будівельних норм [2], що висуваються до споруд і ділянок дошкільного навчального закладу, город був облаштований за такими вимогами: грядки завширшки 0,6-0,7 м, робочі доріжки між грядками – завширшки 0,4 м, стежка, яка веде до городу, - завширшки 1м.

Важливим елементом екологічно-розвивального середовища, який дозволяє наочно продемонструвати значення неживої природи для розвитку рослинності, є альпінарій або кам'яна гірка. Основними умовами створення альпійської гірки стали: достатня освітленість, вільний доступ води для поливу рослин, ґрунт, рослини, переважно

сонцелюбні. Альпійська гірка стала не лише об'єктом для спостереження, який викликав особливий інтерес у дітей різного віку, але й надав краси території закладу та викликав приємні враження у дітей і дорослих, що дозволяє визначити її важливе значення для формування практичного компоненту світоглядних уявлень.

У групових кімнатах створювалися зони бібліотеки, де були зібрані періодичні видання для дітей, педагогів та батьків, енциклопедії для дітей, книги, рекомендовані для читання батькам та педагогам. Також у зоні бібліотеки розташовувалися ляльки – казкові персонажі, які використовувались на корекційних заняттях тифлопедагога

Для відпочинку дітей та формування позитивного відношення до сприймання ознак об'єктів і явищ природи (колір, запах, звук тощо) та емоційного реагування на них, в кабінеті психолога створювалася зона релаксації для зняття емоційної напруги. Даний куточок був облаштований різноманітними кімнатними рослинами, акваріумом, фонтаном, диваном, музичним центром з записами шелесту трави, шуму моря, плескоти води, співу птахів тощо.

Як елемент розвивального середовища для ефективної реалізації завдань дослідження використовувалися також технічні засоби навчання, а саме: телевізор, магнітофон чи музичний центр, мультимедійний комплекс.

Експериментальна робота з формування уявлень про неживу природу у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором здійснювалася відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти [1], який є Державним стандартом дошкільної освіти України і реалізується освітніми програмами розвитку дітей дошкільного віку.

Заняття з ознайомлення з навколишнім у спеціально створеному корекційно-розвивальному середовищі вихователі проводили відповідно до діючих програм у спеціальних дошкільних закладів для дітей з порушеннями зору: програмно-методичний комплекс «Програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років» (Л.С. Вавіна, В.А. Бутенко, І.М. Гудим), програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» (О.В. Проскура).

Робота вихователів по формуванню уявлень дітей про неживу природу здійснювалась під час ознайомлення їх зі змістом розділу програми «Світ природи», який був удосконалений за рахунок визначення корекційних завдань при ознайомленні з об'єктами і явищами неживої природи. Саме на заняттях, що проводилися вихователями, діти вперше знайомились з певними об'єктами і явищами природи, що дозволило забезпечити формування системних знань залежно від дидактичної мети, яка вирішувалась на занятті.

Формування уявлень про неживу природу тифлопедагогом відбувалось на корекційно-відновлювальних заняттях за чотирма напрямками корекції, виділеними І.С. Моргулісом і Т.П. Свиридюк: корекція сенсорного розвитку, корекція мовленнєвого розвитку, корекція предметно-практичної діяльності та соціальна реабілітація

особистості – відповідно до тижневої лексичної теми та враховуючи зміст програмового матеріалу занять вихователя Основний акцент тифлопедагогом робився на розвитку у дітей аналізуючого спостереження, що дозволило вивчити об'єкти неживої природи з різних сторін, виділяючи їхні властивості та особливості.

Обов'язковою умовою упровадження екологічно-розвивального середовища стала реалізація принципу створення офтальмогігієнічних умов організації навчально-виховного та корекційно-розвивального процесів, що передбачало дотримання умов, необхідних для повноцінного сприймання інформації дитиною зі зниженим зором, а саме: охоронного режиму зорового навантаження, використання та розвиток збережених аналізаторів (зорового, слухового, дотикового тощо), тифлотехнічних засобів навчання.

Порівняння узагальнених показників рівнів сформованості уявлень про неживу природу дошкільників зі зниженим зором експериментальних та контрольних груп до і після спеціально організованого навчання засвідчили ефективність запропонованої методики, що включала створення екологічно-розвивального середовища для формування уявлень про неживу природу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / [А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін.]. – К. : Видавництво, 2012 – 26 с. **2. Державні** будівельні норми України. ДБН В.2.2-4-97. Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів : Вид. офіц. – К. : [б. и.], 1998. – 25 с. **3. Малюхова Н. І.** Особливості конкретизації уявлень слабозорих розумово відсталих учнів про оточуючий світ (на основі їх предметно- практичної діяльності) : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.03 "Корекційна педагогіка" / Наталія Іванівна Малюхова ; Інститут дефектології АПН України. – К., 1999. - 18 с. **4. Николаева С. Н.** Методика экологического воспитания дошкольников : учеб. пособ. для студ. сред. пед. учеб. заведений / С. Н. Николаева. – 2-е изд., испр. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 184 с. **5. Плаксина Л. И.** Теоретические основы коррекционной работы в детских садах для детей с нарушением зрения / Л. И. Плаксина. – М. : Город, 1998. – 262 с. **6. Плохій З. П.** Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 6-10. **7. Рыжова Н. А.** Экологизация развивающей предметной среды [Текст] / Н. А. Рыжова // Дошкольное воспитание. – 1999. – № 3. – С. 50-61. **8. Свиридюк Т. П.** Коррекционно- воспитательная работа со слабовидящими детьми дошкольного возраста / Т. П. Свиридюк. – К., 1981. – 74 с.

Spysok vykorystanyh dzerel

1. **Bazovij** komponent doshkil'noï osviti / [A. M. Bogush, G. V. Belen'ka, O. L. Boginich ta in.]. – K. : Vidavnictvo, 2012 – 26 s.
2. **Derzhavni** budivel'ni normi Ukraïni. DBN V.2.2-4-97. Budinki ta sporudi ditjachih doshkil'nih zakladiv : Vid. ofic. - K. : [b. i.], 1998. – 25 s.
3. **Maljuhova N. I.** Osoblivosti konkretizacii ujavlen' slabozorih rozumovo vidstalih uchniv pro otochujuchij svit (na osnovi ih predmetno-praktichnoï dijat'nosti) : avtoref. dis... kand. ped. nauk : 13.00.03 "Korekcijna pedagogika" / Natalija Ivanivna Maljuhova ; Institut defektologii APN Ukraïni. – K., 1999. – 18 s.
4. **Nikolaeva S. N.** Metodika jekologicheskogo vospitanija doshkol'nikov : ucheb. posob. dlja stud. sred. ped. ucheb. zavedenij / S. N. Nikolaeva. – 2-e izd., ispr. – M. : Izdatel'skij centr «Akademija», 2001. – 184 s.
5. **Plaksina L. I.** Teoreticheskie osnovy korrekcionnoj raboty v detskih sadah dlja detej s narusheniem zrenija / L. I. Plaksina. – M. : GoroD, 1998. – 262 s.
6. **Plohij Z. P.** Ekologo- rozvival'ne seredovishhe doshkil'nogo navchal'nogo zakladu (innovacijni pidhodi) // Doshkil'ne vihovannja. – 2010. – № 7. – S. 6-10.
7. **Ryzhova N. A.** Jekologizacija razvivajushhej predmetnoj sredy [Tekst] / N. A. Ryzhova // Doshkol'noe vospitanie. – 1999 – № 3. – S. 50–61.
8. **Sviridjuk T. P.** Korrekcionno-vospitatel'naja rabota so slabovidjashhimi det'mi doshkol'nogo vozrasta / T. P. Sviridjuk. – K., 1981. – 74 s.

Fedorenko S.V., Rakhuba N.O. Ecologically enriched environment as a precondition for development of inanimate nature concepts in visually impaired children of elder preschool age. The article covers one of the components of the ecological education of the preschoolers – development of the concepts of inanimate nature. It has been discovered that children of elder preschool age with low vision, compared to their peers with normal vision, reveal significantly lower level of the inanimate nature concepts, which means there is a need in a specialized teaching methods aimed to develop proper inanimate nature concepts through purposely organized special education.

Major precondition in solving tasks on development of the concepts representing the objects and phenomena of inanimate nature in elder preschool age children with low vision is defined as providing an appropriate ecologically-enriched environment within specialized educational institution. The article contains requirements towards mentioned experimental environment, which consider: structure of the primary impairment; difficulties in orientation and mobility and interactions with the surrounding; specifics in providing barriers-free movement in the new environment; accessibility and feasibility of the environment in terms of the reaching positive results with using special optical aids, training materials, etc.; ensuring an integrated approach towards combining medical, psychological and pedagogical correction methods.

It gives description to the elements of the ecologically-enriched environment: nature zone in the group room, laboratory, mini-museum of

nature studies, zone for independent creative activity, exhibition center, the city, alpine garden, library area, relaxation area, technical complex. It is specified that development of inanimate nature concepts should take place at the correction and recreation classes following four correctional directions: sensory development, speech development, object-operating and practical activity and social rehabilitation.

The efficiency of the proposed ecologically-enriched environment has been proven by the comparison of generalised indicators of the inanimate nature concepts developmental levels in preschoolers with low vision of the experimental and control groups before and after purposeful training.

Key words: preschoolers, low vision, concepts, inanimate nature, ecologically-enriched environment.

Авторський внесок: Федоренко С.В. – 40%, Рахуба Н.О. – 60%.

Отримано 9.02.2015 р.